

Jiří Šalamoun

Jiří Šalamoun se narodil 17. dubna 1935 v Praze.

V letech 1952–1961 studoval v ateliéru volné grafiky (prof. V. Pukl a V. Silovský) na AVU v Praze a u prof. A. Kapra a G. K. Muellera na Vysoké škole grafiky a knižního umění v Lipsku.

V jeho tvorbě se prolíná volná grafika s rozsáhlou ilustrační tvorbou (někdy i s grafickou úpravou), k nim přistupuje animovaná filmová tvorba a tvorba plakátů. V letech 1990–2002 vedl ateliér ilustrace a grafiky na VŠUP v Praze.

Strohý biografický údaj napovídá situovanost Šalamounovy tvorby v příběhu. Po jistou dobu to vypadalo na vyčerpávající charakteristiku – vždyť od samého počátku jsou to také texty knih, k nimž se obracela nejvíce. Vstřebával je nejprve stylizovanou nadsázkou, nesoucí rozsáhlou výpravnost dějů a prostorů. Způsob výkladu se však stále více přikláněl k vyňásení jejich groteskních poloh, od jemně ještě situované „smíchové“ distance Posledního Mohykána J. F. Coopera (1968) se stále přítomným chlapecckým obdivem k detailům příběhu, k Dickensově Kronice Pickwickova klubu (1971) s výslovo už osobitou interpretací. Dickens a později Sternův Tristram Shandy vypovídají i o osobité poloze Šalamounova humoru, jímž se se svými hrdiny opájí příběhovými a věcnými detaily, přetvořenými do možného vlastního výkladu, ale jediného možného výrazu.

Šalamounův humor představuje specifickou citlivost – citlivost k směšnosti světa a lidskému údělu, odehrávajících se na jevišti s názvem život. V anglickém umění má toto pojed výsadný postavení už od Shakespeara, ve výtvarném umění pak u Hogartha. Jemu současný Fieldingův Tom Jones, mimořádem jen o 10 let starší než Sternův Tristram Shandy (oba hrdinové se na anglické literární scéně objevili kolem poloviny 18. století), rovněž vidí lidský úděl jako divadelní roli, kterou si každý sice nějakým způsobem upraví a stylizuje, odehrává se ale převážně v žánrech tragédie nebo frašky. Metaforicky řečeno je Šalamoun analytikem a komentátorem těchto představení. Ale i on má svou roli. Všimněme si jen způsobu rozvádění příběhů v okamžiku, kdy opustí rámc textů, i když ne vždy jejich motivačnost. Rozvíjejí se na velkých plochách v okénkách jakýchsi zastavení: Don Šajn (1979), Pidluke! Padluke! (1976), Tentator (1981) nebo Memento - Lamento (1982-3) či Chiliastiky Šalamouna proslavily jako autora témař komiksového. V jeho často parodickém, vždy ale ironickém konceptu lze také tyto vyprávěče dělené plochy jako parafrázi komiksu chápat. Jenomže ony tabule připomínají žánr ještě starší a umělci důvěrně známý, na jarmareční tabuli zpěváka nebo vypravěče, tlumočího z jejich okýnek přestrašlivé příběhy lásky, vášní, mordů, ale i válek (jako Příběh o kanonýru Jabůrkovi), v nichž jednotlivé okamžiky dějů představovala důležitá zastavení. Vyprávěč se asi často překrýval s malířem tabulí, v každém případě byl hercem,

tlumočícím na jarmarku světa jeho hrozivé nebo směšné příběhy. Kdo další může vyprávět takové příběhy než ten, kdo roli vypravěče převzal a pochopil? Šalamounovi je blízký morytát, ale vzpomeňme si jen na to, jak jeho povahu a formu promítal do reality Bohumil Hrabal. Moderní civilizace má své děsy a běsy v podobě, v jaké je popsal třeba už E. A. Poe, ale i Gogol nebo Bunin, ostatně Šalamounovi oblíbení autoři, jejichž dílo rovněž svými kresbami doprovodil. Úzkost a strach jsou součástí moderního světa, zrovna tak jako groteska, humor, které je překonávají. Promítají se do snů, které lze také najít v Šalamounově grafice a kresbách, promítají se i do jeho literárních textů. V moderním věku, v němž člověk už nezná spásu, brání se groteskně i myšlence o své konečnosti, jak ostatně znovu dokládají dva Šalamounovy cykly k pohřebním písničkám pozdně barokních autorů, českého učitele a muzikusa Jakuba Jana Ryby a německého faráře Junga z počátku 19. století.

To, co se u Šalamouna váže na text knihy nebo se rozvíjí v sekvenčích zmíněných grafických „tabulí“, se jako příběh chová. Je vyprávěním, interpretací jiného vyprávění, je ale zároveň příběhem vlastním. Není pochopitelně zrcadlem, které by si umělec nastavoval, ale úhel vidění a chápání a jejich výraz, významy a akcenty vytvářejí umělcovu osobitou verzi podoby světa, af už se rozvíjejí v analogiích, tak ve vlastních příbězích.

Šalamounova tvorba ale dokládá, že i barva, tvary nebo znaky si budují svoje vlastní příběhy, svoje struktury, které patří jen jí. To, že je lze přesto dešifrovat, odkazuje přeci jen k založení Šalamounovy tvorby na významech. Jistě ne náhodou se jeden z Šalamounových grafických listů, pracujících s tvary a fragmenty jako s abstraktními znaky (rovněž ve formě tabulek) jmenuje Hrozebná výzva. Je pozoruhodné, že i vztahy mezi obrazovými znaky jsou u Šalamouna prapodivné – nestalo se něco v tomto skvělém věku s našimi životy?

„Vrchol sezóny našich životů / a nikdo si ničeho nevšimne! / To mě podržte... Ale to právě vy nechcete!“ (J. Š. Počasí na vraždu neb Silná dobrá vůle)

Jan Rous

Galerie Magna, Bieblova 3, 702 00 Ostrava / výstava potrvá od 1. 9. 2004 do 8. 10. 2004

Tento projekt je realizován za finanční podpory města Ostravy

No 48:

Bajka o vráňe a lišce.

